

MANIPULAREA OPINIEI PUBLICE PE EXEMPLUL CAZURILOR TRAGICE DE LA CERNOBÎL ȘI ARMENIA

Sofia CHIRIȚA,

*lector asistent al Catedrei „Științe polițieneste și socioumane”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
master în drept*

Summary

In an age in which democratic values are highly valued and defended, information freedom acts of crucial significance in promoting and cultivating them in society. A considerable contribution to defend the right to free access to information was brought by adopting numerous international documents including resolution 1946 adopted by the UN General Assembly, which reads: “Freedom of information is a fundamental human right and touchstone of all freedoms to which the United Nations are faithful”.

*„Informația e avuție, adevărul e avere.”
(Rabindranath Tagore)*

Într-o epocă în care valorile democratice sunt extrem de prețuite și apărate, libertatea de informare comportă o semnificație crucială în vederea promovării și cultivării acestora în cadrul societății. O contribuție considerabilă în vederea apărării dreptului la accesul liber la informație a fost adusă prin adoptarea numeroaselor documente internaționale, printre care Rezoluția din anul 1946 adoptată de către Adunarea Generală a ONU, ce prevedea următoarele: „Libertatea de informare este un drept fundamental al omului și piatra de încercare a tuturor libertăților cărora Națiunile Unite le sunt credincioase”.

În această ordine de idei, ținem să menționăm că importanța majoră a dreptului la libera informare capătă o deosebită amploare în anii următori, dovada acestui fapt constituind consfințirea acestui drept în textul art. 19 din Declarația Universală a Drepturilor Omului adoptată la 10 decembrie 1948 la New York, care prevedea clar că: „Orice individ are dreptul la libertatea de opinie și de exprimare, ceea ce implică dreptul de a nu fi tulburat pentru opiniile sale și acela de a căuta, de a primi și de a răspândi, fără considerații de frontieră, informații și idei prin orice mijloc de exprimare” [1].

Deși dreptul la libera informare este accesibil tuturor indivizilor, aceștia în cele din urmă nu îl exercită într-un mod direct și personal.

Majoritatea covârșitoare a oamenilor nu se adresează la instituțiile statale pentru a obține informațiile necesare, ci fac apel la mijloacele de informare în masă. Publicul se află mereu în căutarea divertismentului, așteptând de la mass-media noutăți despre evenimentele din societate.

În pofida faptului că dreptul la libera informare pare a fi unul benefic atât pentru emițătorii de informație, cât și pentru receptori, ideea potrivit căreia cetățenii au dreptul să obțină informații de la instituțiile guvernamentale prin intermediul presei nu era unanim recunoscută în perioada sovietică. Restricționarea accesului public la informație era argumentată de către instituțiile de decizie ale societății prin faptul că acest lucru se întreprinde „spre binele poporului” în scopul evitării unor eventuale instabilități, conflicte, încercări de a submina activitatea organelor de conducere a statului etc.

În realitate însă, aceste argumente de cele mai dese ori se dovedeau a fi nefondate. Ideea potrivit căreia guvernul restricționează informația spre binele cetățeanului este o concepție învechită și foarte nedemocratică referitoare la relația dintre guvern și populație. Drept argument în acest sens poate servi faptul că informația nu aparține celor ce conduc, ci celor conduși.

În acest context, susținem părerea lui Abid Hussein, înaltul oficial al Organizației Națiunilor Unite, raportor special pentru libertatea de opinie și de exprimare, precum că: „Libertatea își va pierde orice sens, dacă oamenii nu au acces la informație. Accesul la informație este fundamental pentru o viață democratică. În consecință, tendința de a ține informația departe de public trebuie controlată cu mare atenție” [5].

Abordând problematica interdicțiilor referitoare la dreptul la libera informare, în continuare vom trece în revistă unele cazuri de tănuire a informației în perioada existenței Imperiului Sovietic, axându-ne în mod special pe accidentul nuclear de la Cernobâl (26 aprilie 1986) și pe cutremurul din Armenia (7 decembrie 1988).

Așadar, înainte de a examina cazurile sus-menționate, vom enumera unele acte cu caracter internațional care în mod vădit evidențiază importanța păstrării echilibrului ecologic, în special:

- Convenția relativă la conservarea florei și faunei în stare naturală, semnată la Londra la 8 noiembrie 1933;
- Convenția pentru protecția florei, faunei și frumuseților naturale ale țărilor Americii, semnată la Washington la 12 octombrie 1940;
- Convenția Internațională de Protecție a Plantelor din 6 decembrie 1951;
- Convenția privind evaluarea impactului asupra mediului înconjurător în zonele transfrontiere din 25 februarie 1991;
- Acordul cu privire la colaborarea în domeniul ecologiei și pro-

tecției mediului natural ambiant din 8 februarie 1992 etc. [2, p. 239].

Unul din paradoxurile omenirii constă în faptul că, fiind o parte a naturii, umanitatea omoară și distruge mediul admirându-l la nesfârșit. Spre deosebire de activitatea umană, cele cinci componente esențiale ale naturii (flora, fauna, aerul, apa, solul) nu cunosc nici o frontieră de stat, nici o frontieră vamală. Ca rezultat, ecosistemul se îmbolnăvește de un virus mortal, medicament pe care omenirea, deocamdată, nu se pregătește să-l prepare pentru a combate acest flagel [4, p. 251-252].

Cel mai grav și răsunător accident nuclear din istoria energiei atomice cu urmări catastrofale atât pentru mediu, cât și pentru societate este considerat cel din fosta Uniune Sovietică, de la Cernobâl (o localitate nelocuită din Ucraina situată în nordul țării, în apropiere de frontiera cu Belarus, regiunea Kiev, raionul Ivankiv). Orașul e situat la aproximativ 10 km de la Centrala Atomoelectrică Cernobâl - Lenin, aceasta având patru reactoare energetice nucleare de tip RBMK-1000, la unul dintre care a și avut loc accidentul.

Avaria s-a produs sâmbătă, la data de 26 aprilie 1986, la orele 01:23:58, ca urmare a producerii unei explozii catastrofale a cazanelor sub presiune de abur din componența reactorului nr. 4, unde s-a și declanșat un incendiu urmat de o serie de explozii adiționale și ca urmare producându-se o fluidizare nucleară [6].

Conform unor date prezentate de sursele de informare în masă, accidentul s-a produs în timpul unui test de siguranță în cadrul căruia lucrurile au scăpat de sub control din cauza unei erori umane. Condițiile pentru începerea acestui test au fost pregătite ziua, pe data de 25 aprilie 1986, iar producția de energie a reactorului a fost redusă cu 50%. O stațiune locală de putere a fost închisă pe neașteptate. Coordonatorul rețelei electrice din Kiev a cerut amânarea scăderii aportului energetic al centralei în rețea, pentru acoperirea „vârfului” de consum al serii. Directorul centralei a consimțit și a amânat testul de siguranță până la sosirea schimbului de noapte, în care o echipă neexperimentată urma să lucreze la reactorul nr. 4 în noaptea respectivă și în ziua următoare [6].

La 25 aprilie, orele 23:00 s-a permis închiderea reactorului pentru continuarea testului, prevăzându-se ca din nominalul său de 3,2 GW energie, reactorul să fie adus la o energie de 0,7-1,0 GW, cu scopul de a efectua testul la cel mai jos nivel de putere recomandat. În pofida acestui fapt, noua echipă fiind surprinsă de amânarea anterioară a încetinerii reactorului a urmat protocolul original al testului. Drept urmare, a fost reducerea prea rapidă a nivelului de putere a energiei. În asemenea circumstanțe, reactorul a produs o cantitate enormă de zenon-135, care a scăzut și mai mult puterea (spre 30 MW – aproximativ 5% de valoare presupusă) [6].

Operatorii au considerat că scăderea rapidă a puterii a fost provocată din cauza unui defect la unul dintre regulatorii acesteia, scăpând din vedere contaminarea reactorului cu neutronii de xenon-135. În scopul de a spori reactivitatea, au fost scoase celulele de control din reactor în pofida faptului că acest lucru este permis numai cu respectarea unor reguli stricte de siguranță. Totuși puterea reactorului nu a crescut decât în jur de 200 MW (putere ce reprezintă mai puțin de o treime din minimul necesar pentru efectuarea experimentului) [6].

Ca urmare a depistării unui șir de defecțiuni, șeful echipei a decis continuarea realizării experimentului început. O latură a experimentului a constituit și pornirea la 26 aprilie la orele 01:05 a pompelor de apă, care fiind acționate de turbina generatorului, au dus la creșterea fluxului de apă spre orele 01:19, ceea ce era contrar regulilor de siguranță. Acest aspect a produs o funcționare extrem de instabilă, unde lichidul de răcire și xenon-135 au substituit rolul celulelor de control din reactor [6].

Așadar, ca urmare a acțiunilor săvârșite, s-a produs o explozie violentă, iar scutul superior al clădirii – o construcție care cântărea 1000 de tone – a fost pulverizat. Învelișul de grafit al reactorului a luat foc, iar produsele fisiunii radioactive au fost aruncate la mai mulți kilometri în atmosferă. Dintre cei 40 de compuși și elemente eliberate în aer (circa 50 de tone în total) cei mai activi și mai periculoși sunt dioxidul de uraniu (combustibil nuclear) și produșii de fisiune puternic radioactivi (iod 131 – care este absorbit la nivelul glandei tiroide, putând genera cancerul tirodian, plutoniu 239, cesiu 134 și 137 – care inhalat poate afecta organele interne, provocând cazuri de cancer pulmonar, leucemie sau mutații genetice, stronțiu 89 și 90 – care se acumulează în oase producând tumori și leucemie) [3, p. 6-7].

Incendiul a durat zece zile. Ca urmare a producerii acestuia în atmosferă au fost degajate cantități enorme de materiale radioactive de aproximativ cinci, zece ori mai multe decât în Fukushima, Hiroshima și Nagasaki (Japonia).

Inițial, după declanșarea avariei, autoritățile sovietice au încercat să mușamalizeze faptele, drept motiv servind intenția de a nu crea panică în rândurile populației. În această ordine de idei, conchidem că un alt aspect al tragediei de la Cernobâl l-a constituit secretomania Moscovei asupra catastrofei declanșate. Astfel, în mass-media vremii nu au apărut decât puține informații despre incendiu și pericolul existent, toate ziarele fiind controlate de către partid. Maximum ce era relatat în presa sovietică era faptul că la centrala atomoelectrică de la Cernobâl, situată la 130 km de Kiev, s-a produs o avarie. Oamenilor le era recomandat în aceste „anunțuri” vagi să evite ieșirile copiilor în spații largi, să spele bine fructele și legumele etc. Fiecare anunț menționa fără alte detalii că radioactivitatea

continuă să scadă. Printre măsurile luate era și distribuirea tabletelor de iod elevilor și copiilor.

Deși presa sovietică brava că: „Centralele atomice ale țării noastre sunt absolut inofensive pentru populația din zonă și nu există nici un motiv de îngrijorare”, oamenii de știință din fosta URSS au semnalat încă înainte de anul 1986 existența unor nereguli la centralele nucleare, inclusiv la cea de la Cernobâl. Năzuințele acestora de a preveni un posibil pericol au fost neglijate de Kremlin. Un exemplu elocvent poate servi cazul colaboratorului Institutului de Energie Atomică „I. V. Kurceatov” – Ivan Jejerun, care ca urmare a unor numeroase încercări de a atrage atenția asupra pericolelor focoaselor nucleare, a fost concediat pe motiv că nu a înțeles „performanțele științei sovietice” și a fost etichetat drept dezechilibrat psihic [7].

Doar atunci când monitorizatorii centralei din partea Suediei și Finlandei au raportat despre nivelul ridicat de radioactivitate în aer, Kremlinul a fost nevoit să recunoască accidentul. Din cauza atitudinii iresponsabile a conducerii de atunci, pe parcursul zilelor de 26 și 27 aprilie 1986, populația din zonă a continuat să ducă o viață obișnuită. În acele zile s-au făcut două nunți, oamenii mergeau, ca de obicei, la pescuit și nimeni dintre ei nu bănuia că radiația din localitatea lor depășește de 50 de ori limita admisă. Nu a fost anulată nici chiar demonstrația de 1 mai de la Kiev, oraș situat la 130 km de la Cernobâl (locuitorii capitalei ucrainene au avut noroc că vântul era orientat în direcția opusă urbei). Liderii comuniști din Ucraina conștientizau pericolul, deoarece își evacuasera familiile la Moscova, cât mai departe de accident [7].

Spre deosebire de URSS, unde liderii sovietici păstrau datele despre avarie în strictă confidențialitate, în celelalte țări afectate de radiație s-a reacționat prompt la circumstanțele survenite de pe urma accidentului produs.

Peste ocean, americanii au dedicat catastrofei nucleare spații foarte generoase. De exemplu, în revista americană *Time*, reactorul „avariat” a ajuns pe copertă. [8].

În Polonia la 29 aprilie 1986, Agenția Națională Poloneză pentru Energie Atomică a recomandat excluderea din alimentație a laptelui proaspăt și înlocuirea lui cu lapte pasteurizat. A fost interzis, de asemenea, consumul de legume, carne și pește. Pentru zece milioane de copii și adolescenți au fost repartizate doze de iod. În Germania, au fost lichidate stocurile de lapte proaspăt și legume. În Elveția, bovinele erau ținute în grajduri, neavând acces la pășuni. Mai târziu, și Ucraina a aplicat măsuri de restricție a comerțului cu produse alimentare, iar o parte din piețele sezoniere au fost închise din cauza faptului că alimentele au suferit o contaminare substanțială pe termen lung [7].

Avaria de la Centrala Nucleară Electrică Cernobâl (CNEC), din 26 aprilie 1986, este considerată cea mai mare catastrofă ecologică din Europa, estimată la cel mai înalt nivel de radiație – nivelul al VII-lea. Nu întâmplător, Cernobâlul a fost numit „Gulag atomic”. La lichidarea consecințelor acestei catastrofe au participat peste 800 mii de oameni din diferite țări ale lumii, printre care se numără și moldoveni. Peste 7 milioane de persoane au fost afectate, direct sau indirect, iar zeci de mii de participanți la înlăturarea pericolului au murit din cauza supradozării cu radiație, sau ca urmare a bolilor provocate de radiație [7].

Impactul avariei de la Cernobâl s-a extins nu numai asupra întregului ecosistem, ci și asupra psihicului uman, în mod special au avut de suferit persoanele care cunoșteau situația existentă la acel moment din prima sursă.

Astfel, avaria de la Cernobâl a lăsat indiscutabil o amprentă dureroasă în memoria celor ce au cunoscut și au avut de suferit ca urmare a acestui tragic accident.

O altă tragedie de proporții poate fi considerată cutremurul din Armenia din 7 decembrie 1988. Acest cutremur face parte din lista celor mai dezastruoase și violente cutremure din ultimul secol.

Cutremurul s-a produs la orele 11:41, în orașul Spitak din Armenia, care a fost distrus practic în întregime în urma magnitudinii puternice ale acestuia. Epicentrul cutremurului care a avut magnitudinea de 6,9 pe scara Richter s-a situat la aproximativ 40 km de orașul armean Leninakan. Din nefericire, cutremurul s-a produs dimineața, când fabricile și școlile erau în plină zi de muncă. Cutremurul a durat mai puțin de un minut, iar patru minute mai târziu după primul val a urmat cel de al doilea, cu magnitudinea de 5,8 pe scara Richter. A fost cea mai cumplită catastrofă de acest gen după cutremurul din anul 1976 de la Tangshan, China, ce a avut o magnitudine de 7,8 pe scara Richter și care a ucis 655 000 de oameni.

În interiorul unei circumferințe de patruzeci și cinci de kilometri în jurul epicentrului cutremurului, clădirile cu mai mult de două etaje s-au prăbușit, zdrobind mortal sau îngropând de vii pe toți cei aflați în interior. Peste 15 000 de oameni au fost răniți în cutremur și, printr-o tristă împrejurare, spitalele în care erau plasați nu aveau suficiente antibiotice pentru numărul mare de răniți, astfel mii de oameni au decedat în urma infecțiilor care ar fi putut tratate [9].

Deși sursele oficiale sovietice tratau cutremurul din Armenia drept un cataclism natural, în sursele neoficiale se vehiculau unele opinii controversate precum că adevăratele cauze ale cutremurului produs sunt diametral opuse celor evidențiate de liderii sovietici.

În continuare vom prezenta una din versiuni ale respectivului caz tragic.

La 7 decembrie 1988 în orașul armenesc Spitak, ca urmare a testării a patru bombe geofizice s-a produs un cutremur ce a zguduit întreaga lume, soldat cu decesul a circa 350 mii de persoane. Cauzele ce au provocat cutremurul artificial în Armenia erau intenționat tănuite de către liderii politici cum ar fi secretarul general al PCUS, președintele Sovietului Suprem al URSS – M.S. Gorbaciov și ministrul Apărării al URSS – D.T. Iazov [10].

În vara anului 1988, cu o vizită în Armenia sosește ministrul Apărării al URSS – D.T. Iazov cu un grup de generali, ofițeri și oficiali militari tehnicieni. Delegația era însoțită de un șir de camioane mascate care se deplasau în ritm lent prin orașul Sevan îndreptându-se spre orașul Erevan. Coloana era supravegheată de o patrulă de militari ce purtau pe mâneci șevroane cu inscripția „bomba” [10].

În august 1988, într-o ordine rapidă, de pe poligoanele situate în preajma orașelor Sevan și Kirovakan a fost evacuat un număr impunător de lansatoare de rachete, tancuri și tunuri autopropulsate. De asemenea, marea majoritate a militarilor din corpul de comandă, luând concediu împreună cu familiile lor, au părăsit Armenia.

În septembrie 1988, Armenia este vizitată de B.E. Șerbina, vicepreședintele Consiliului de Miniștri al URSS, care era numit responsabil de gestionarea problemelor ce vizează testarea bombelor nucleare, a construcțiilor militare și plasarea dispozitivelor tehnico-științifice în zonele de explozie. Ulterior, în luna octombrie a aceluiași an, în Armenia iarăși sosește ministrul Apărării al URSS D.T. Iazov, însoțit de un grup de ofițeri ai Statului-Major al Ministerului Apărării al URSS. La sfârșitul lunii octombrie, Iazov și alți ofițeri s-au deplasat din Erevan spre nordul Armeniei, unde a inspectat personal redistribuirea echipamentelor militare, demontarea lansatoarelor de rachete fixe și mobile [10].

În contextul respectivelor evenimente, în prima decadă a lunii noiembrie în Armenia începuse să circule zvonuri precum că în țară se așteaptă o „testare teribilă”. Însă cu siguranță nimeni nu a presupus că în realitate va avea loc o testare a armelor geofizice.

Începând cu vara anului 1988 și până la sfârșitul lunii noiembrie a anului respectiv, într-un mod urgent dar organizat sub conducerea militarilor și reprezentanților KGB-ului URSS și a Armeniei, toate satele de origine azerbadjană începând cu Kapan situat la sud și până la Stepanavan, Kalinino și Gukaseana la nord au fost mutate în Georgia și Azerbadjan. În aceeași perioadă, în luna octombrie în fruntea poligonului militar din Spitak este numit colonelul Aliev, care a satisfăcut anterior serviciul militar în garnizoana Sovetoșenskoe din Erevan. Evenimentele petrecute anterior producerii cutremurului într-un mod vădit atenționau asupra pregătirii unei încercări monstruoase și distrugătoare pentru Armenia.

Acest fapt poate fi confirmat și prin convorbirea confidențială care a avut loc între soția generalului rus ce se afla la odihnă într-un sanatoriu din Arzni și S.T. Eremena, soția academicianului Ruzan Eremean, unde prima i-a șoptit că la începutul lunii decembrie în Armenia se așteaptă un „dezastru teribil”, sfătuind-o să părăsească țara [10].

Un caz asemănător a avut loc în mijlocul lunii noiembrie când pianista Svetlana Navasardean a primit un mesaj prin telefon de la prietenul acesteia ce se afla în Leningrad, cu îndemnul de a părăsi în mod urgent orașul Leninakan. Un alt caz este când telefonista din orașul Razdan a ascultat convorbirea telefonică a unui general rus cu Moscova, unde acesta a anunțat soția că se va reține pe durata efectuării testărilor.

În ultima decadă a lunii noiembrie și începutul lunii decembrie a anului 1988, în orașul Leninakan au fost semnalizate zeci de cazuri când militarii rămânând în oraș, fără a explica cauzele, evacuaau familiile lor din Armenia în Rusia.

Așadar, conchidem că zvonurile despre pregătirea unui cutremur artificial au început să circule intens printre populația Armeniei.

La 4, 5 și 6 decembrie 1988 în apropierea orașelor Spitak și Kirovakan au avut loc explozii puternice ce au provocat un cutremur cu magnitudinea de aproximativ 3-4 grade pe scara Richter. La 7 decembrie, în jurul orei 10:30 muncitorii turci ce lucrau pe malul drept al râului Arpa din apropierea Leninakanului au părăsit locurile de muncă și s-au retras în grabă spre teritoriile lor. La orele 11:00, un soldat care a ieșit din poligon (orașul Spitak) a anunțat țăranii ce lucrau pe câmpul din apropiere să plece mai degrabă, căci acuși se vor declanșa testările [10].

La 7 decembrie 1988, la orele 11:41 în preajma orașului Spitak, în satul Nalband cu un interval de 10-15 secunde au răsunat două explozii puternice însoțite de distrugerii în masă, în urma cărora orașul Spitak s-a transformat complet în ruine [10].

În orașul Leninakan au fost distruse circa 75% din clădirile existente. După primul val de cutremur, edificiile înalte s-au rotit în jurul axei lor, iar după cel de al doilea val s-au prăbușit.

Îndată după testările realizate, orașele Spitak, Leninakan și satul Nalband, unde nemijlocit s-au produs exploziile, au fost înconjurată de trupele militare. Fotografiera și măsurarea dozelor de radiație a terenului respectiv erau interzise. Militarii cu destinație specială, sosiți la fața locului în orașul Leninakan, au primit ordin de a elimina de sub ruine pe militarii ce se aflau în momentul exploziei în cămin. Ca rezultat, persoanele care au reușit totuși să pătrundă la locul accidentului, scoteau de sub ruine populația băștinașă.

Cu câteva zile după producerea cutremurului, și anume la 12 decembrie 1988, Armenia a fost vizitată de M.S. Gorbaciov, secretarul

general al PCUS, președintele Sovietului Suprem al URSS, și de soția sa R.M. Gorbaciova. Aceștia au fost întâmpinați cu furie de populația armenescă. Partea covârșitoare a populației considera că anume M.S. Gorbaciov era vinovat de producerea cutremurului ce a răpit viața a circa 350 mii de persoane.

La 9 decembrie 1988, pe postul de televiziune armenesc a fost prezentată seismograma cutremurului artificial de către B.C. Karapetean, colaboratorul Institutului de Geofizică și Seismologie, însă deja pe 10 decembrie seismograma a dispărut într-un mod misterios fără urme din safeul rectorului institutului, nefiind găsită până în prezent [10].

La 10 decembrie 1988, în scopul de a efectua unele cercetări ale cauzelor ce au produs cutremurul, la Leninakan au sosit seismologi din Japonia, Franța și SUA, însă accesul acestora la locul faptei era interzis, mai mult decât atât, ei erau impuși de a întocmi acte de constatare a cutremurului ca fiind o calamitate naturală. Conform unor surse, la 15 decembrie, în orașul Baku s-a prăbușit avionul cu specialiștii militari-geofizicieni la bord (20 de persoane au decedat), aceștia se întorceau spre Moscova cu rezultatele investigațiilor efectuate în Leninakan. Circumstanțele în urma cărora nava s-a prăbușit rămân a fi misterioase și nedetectabile [10].

În acest context, conchidem că dreptul la libera informare a populației în fosta URSS era îngrădit totalmente prin mijloace nelegitime, inclusiv prin aplicarea violenței.

Și totuși, în ciuda faptului că opinia publică sovietică era manipulată de liderii politici din perioada respectivă, anii ce urmau după cutremur s-au evidențiat prin publicarea unui număr impunător de articole ce vizau problema demascării cauzelor și circumstanțelor ce au provocat tragicul cutremur din Armenia. În anul 1993, în ziarul *Dashnaksutyun* (tradus în limba rusă) este publicat un articol cu titlul „Războiul geofizic împotriva poporului armenesc” în care era arătat clar caracterul artificial al cutremurului din Armenia. Afirmările respective erau confirmate prin faptul că în urma cutremurului de origine naturală are loc un decalaj al straturilor în poziție orizontală, pe când în urma unui cutremur artificial decalajul apare în poziție verticală.

În decembrie 1996, în ziarul *Aurora boreală* apare un articol intitulat „La 7 decembrie 1988, împotriva Armeniei a fost aplicată arma geofizică”, unde sub rubrica „Ancheta Iusisapailului” în preambul se menționa următoarele: „Armele geofizice (tectonice) reprezintă cele mai recente forme de armament ce pot provoca un cutremur artificial. Principiul de funcționare a acestora se bazează pe orientarea exactă a undelor acustice și gravitaționale a exploziei nucleare de metrou” [10].

Din cele menționate mai sus, constatăm că oricât ar încerca liderii

sovietici să mușamalizeze datele reale ale cutremurului din Armenia, într-o societate unde presa este recunoscută a patra putere neoficială în stat adevărul iese întotdeauna la lumină.

În fine, ca urmare a unor ample investigații efectuate în materia cercetării cazurilor de tănuire a informației în URSS vizând catastrofa de la Cernobâl și cutremurul din Armenia se impune concluzia că sistemul totalitar sovietic nu recunoștea ideile de alternativă și nega noile abordări, crezând fără ezitare în supraputerea sa. Descoperirile științifice în domeniul fizicii și tehnicii, inclusiv cele ale energiei atomice, erau ținute în secret. Anume secretomania URSS-ului a contribuit la răspândirea unor știri false despre efectele dezastruoase ale catastrofei de la Cernobâl, despre cauzele ce au provocat cutremurul în Armenia. Totuși urmările acestor acțiuni ilegale ce îngădesc dreptul persoanei la libera informare în ultima instanță erau sortite eșecului.

Bibliografie

1. Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la New York la 10 decembrie 1948 (ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 217–XII din 28.07.1990). În: *Tratate internaționale* (ediția oficială), vol. I, Chișinău, 1998, 388 p.
2. A. Barbăneagră, *Infrațiunile contra păcii și securității omenirii*, Chișinău, Tipografia „Sirius”, 2005, 560 p.
3. O. Șimon, *Cernobâl sau fantoma realității*. În: materialele conferinței științifice a elevilor „Muncă. Talent. Cutezanță” (Liceul teoretic „Gaudeamus”), Chișinău, 2010, 1-39 p.
4. Т. И. Ваулина и др., *Уголовное право: Особенная часть*, Москва, Издательство Инфо-норма, 1998, 456 с.
5. <http://www.acces-info.org.md/index.php?cid=214> (vizitat 02.06.2013).
6. http://ro.wikipedia.org/wiki/Accidentul_nuclear_de_la_Cernob%C3%AEl (vizitat 24.05.2013).
7. <http://www.timpul.md/articol/gulagul-atomic-de-la-cernobil-22751.html> (vizitat 01.06.2013).
8. <http://zimbrulcarpatin.wordpress.com/2013/02/13/dosarul-cernobil/> (vizitat 01.06.2013).
9. http://www.crispedia.ro/Cutremurul_din_Armenia__1988_ (vizitat 01.06.2013).
10. Ziarul *Mețamor*, nr. 14 din decembrie 2008, <http://vif2ne.ru/nvz/forum/arhprint/297767> (vizitat 09.06.2013).